

ПЕРЕДМОВА

Навчальний наочний посібник із «Бібліографічної діяльності в ДІС» призначений для студентів денної та заочної форми навчання за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

Він складений на основі навчальної програми «Бібліографічна діяльність в бібліотеці» у відповідності з ДСТУ 7448-2013 «Бібліотечно-інформаційна діяльність» та ін...

Мета його – надати студентам необхідні знання з бібліографічної підготовки бібліотечних кадрів, архівів, музеїв, інформаційних установ. Він допоможе студентам краще засвоїти матеріал, особливо на дистанційній формі навчання. Тематики подаються як на одному так і на декількох аркушах.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	3
Тема 1 Бібліографічна діяльність. Основні поняття.....	4
Тема 2 Бібліографічна інформація – посередник у системі «документ-споживач».....	6
Тема 2.3 Процеси бібліографічної діяльності.....	7
Тема 2.4 Інформаційно–бібліографічні ресурси в ДІС.....	8
Тема 3.2 Методика бібліографування.....	9-11
Тема 3.2.1 Загальна методика підготовки бібліографічних посібників.....	12
Тема 3.2.2 Особливості складання бібліографічних посібників малих форм у бібліотеці.....	13
Тема 3.2.3 Методика підготовки та проведення бібліографічних оглядів у бібліотеці.....	14-15
Тема 3.3 Інформаційно-бібліографічне обслуговування в різних ДІС.....	16
Тема 3.3.2 Обслуговування в режимі поточного інформування.....	17-19
Тема 3.3.3 Обслуговування в режимі «запит-відповідь».....	20
Тема 3.3.4 Використання бібліографічних рекомендаційних посібників у роботі бібліотеки.....	21
Тема 3.4 Бібліографічне навчання бібліотекарів і читачів.....	22-23
Тема 4. Організація БД в Україні.....	24-28

Тема: Особливості складання бібліографічних посібників малих форм у бібліотеці.

План

1. Причини, що викликають необхідність складання бібліографічних посібників в масових бібліотеках.

2. Методика складання рекомендаційних посібників малих форм.

1. Масові бібліотеки не тільки використовують бібліографічними посібники, але і самі займаються складацькою роботою. Це обумовлено різними причинами. Одна із них - обмеженість тиражів бібліографічних видань тенденція до скорочення випуску рекомендаційних посібників. Відображена в посібниках література не завжди відповідає фондам ЦБС, місцеві видання в більшості випадків не відображаються в посібниках, центральними бібліотеками, не чітко налагоджене комплектування фондів бібліографічними посібниками. Плани видавництв вивчаються несвоєчасно. Відсутні бібліографічні посібники з вузькоспеціальних і краєзнавчих тем, посібників, розрахованих на конкретні групи читачів. Із запізненням видаються рекомендаційні посібники, які складаються до знаменитих і пам'ятних дат, на допомогу виробничо-практичній діяльності.

2. Основною вимогою до складання масовими бібліотеками рекомендаційних бібліографічних посібників малих форм – актуальність тематики зв'язок з рідним краєм. При ст треба враховувати інтерес читачів, склад і зміст єдиного фонду.

Рекомендаційний список для конкретної групи читачів з літератури складається для конкретної групи читачів з найбільш важливих тем сучасного життя, з інших актуальних тем. У відповідності з цільовим і читацьким призначенням відбираються види видань. Об'єм рекомендаційного списку невеликий: 15 – 20 назв книг і статей, які вийшли і надруковані за останні 3-5 роки.

Передмова, вступний текст до розділів, анотації повинні бути короткими. Бібліографічні записи творів по конкретних питаннях групуються в розділи, на початку списку передбачається загальний розділ, який рекомендує літературу по темі в цілому.

5. Запорожан В.М. ВІЛ – інфекція і СНІД [Текст]/В.М. Запорожан, М.Л.Ареєв . – К.: Здоров'я, 2011 . – 636с.

У книзі представлені сучасні дані про епідеміологію, клініку, діагностику, лікування і профілактику ВІЛ – інфекції і СНІДу у людей. Описана клінічна характеристика, діагностика, лікування і профілактика інфекцій і уражень окремих органів і систем при ВІЛ – інфекції і СНІДу.

6. Малий В.П. ВІЛ і СНІД [Текст]/В.П. Малий . – М.:Освіта, 2010 . – 672с.

У книзі в структурованому вигляді представлена уся сучасна інформація про ВІЛ і СНІД, починаючи з історії виявлення вірусу. Детально подані джерела, зображення і шляхи передачі.

7. Москаленко В.Ф. Турберкульоз, ВІЛ – інфекція, СНІД [Текст]: Навч. посіб./В.Ф. Москаленко, Р.Г.Процюк . – Л.: Освіта, 2010 . – 424с.

У посібнику сучасні проблеми туберкульозу, ВІЛ – інфекції, СНІДу, що є у світі і в Україні, історичні відомості, вчення. Сформульовано сучасні принципи діагностики і лікування. Висвітлено особливості перебігу туберкульозу у ВІЛ – інфекційних та хворих на СНІД.

8. Скачко Б. ВІЛ і СНІД [Текст]: Профілактика, лікування, реабілітація/Б. Скачко . – К .: Медицина . – 2011. – 192с. – ISBN 966-8144-29-5

У книзі наведено основні шляхи зараження вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), можливості запобігання інфікуванню в разі неінтенсивного зараження, подовження періоду безсистемного носійства вірусу і максимально можливого відстрочення різноманітних проявів власне СНІДу — синдрому набутого імунодефіцит.

Даний рекомендаційний список літератури призначений для науковців. Містить літературу за 2010 – 2014 роки. Література згрупована в алфавітному порядку. Містить довідкові анотації.

1. Більше про СНІД [Текст]:Бібліографічний посібник . – Суми : Здоров'я . – 2010 . – 16с.

Бібліографічний посібник містить матеріали, які висвітлюють питання епідемії СНІДу. Бібліографічний посібник складається з двох основних розділів. Перший розділ – містить історію виникнення СНІДу, а другий – як захиститися від СНІДу.

2. ВІЛ – інфекція в системі освіти України [Текст]: інформаційно-методичний посібник / упоряд.: О.Г. Ещенко , О.Є. Єресько та ін. – К.: Освіта, 2013. – 54с.

Інформаційно–методичний посібник містить рекомендації з питань щодо ВІЛ - інфекції в системі України.

3. Воронцова Т.В.,Пономаренко В.С. Захисти себе від ВІЛ – інфекції [Текст]:підручник для учнів старшого підліткового та юнацького віку / Т. В. Воронцова, В.С. Пономаренко . – К.: Освіта . – 2013 . – 168с.

У посібнику описано як правильно захистити себе від ВІЛ – інфекції. Висвітлюються основні питання про ВІЛ – інфекцію, методику лікування засобами рослинного походження.

4. Голубовська О. ВІЛ – інфекція [Текст]: Навч. посіб. Англійською мовою /О.Голубовська . – Л.: Центр охорони здоров'я . – 2011 . – 298с. - ISBN 978 – 617 – 505 – 139 – 9

Навчальний посібник висвітлює питання епідеміології, особливості клінічного перебігу ВІЛ – інфекція на різних стадіях хвороби з урахуванням останніх наукових досліджень. У посібник подані принципи діагностики, лікування та профілактики ВІЛ – інфекції згідно з відповідними протоколами.

В середині розділів в першу чергу містять найбільш цінні, цікаві і доступні твори.

В анотаціях відмічаються особливості кожної книги – і зміст, і форми викладу, підкреслюються її значення і місце серед інших книг по дані темі.

План читання складається в тих випадках, коли читачеві з метою самоосвіти розширення загальнокультурного або професійного кругозору потрібно вивчити певне питання. Бібліотека пропонує йому допомогти в організації раціонального читання. В бесіді необхідно вяснити, що і в якому об'ємі читача цікавить, які книги по даній темі він вже прочитав.

Особливо цінними є тексти які містять методичні поради і вказівки по організації самостійної роботи з літературою в цілому, і окремими творами. У вказівках вказується чому слід читати в такому порядку з якими творами ознайомитися насамперед.

При складанні планів читання на допомогу виробництву необхідно налагодити контакт із спеціалістами, щоб одержати корисні поради і рекомендації про роботу з літературою і про надання допомоги окремим групам читачів.

В них рекомендуються не лише книги і статті про передовий досвід, але і навчальний.

Персональна пам'ятка складає в більшості випадків до знаменитих і пам'ятних дат, у зв'язку з присудженням літературних премій, до ювілеїв видатних вчених, письменників, художників.

Мета пам'ятки - ознайомити з основними творами певної особи і допомогти у вивченні його життя і творчості. Для пам'ятки підбирають найбільш цінні роботи даного діяча. Потім подають його твори, які є в бібліотеці, літературу про життя і творчість. Відбирають найбільш доступні видання, невеликі за об'ємом.

В робочій картотеці розміщуються карточки з вибраними творами, моно видання твору опубліковані в журналах і збірниках. Якщо один і той же твір подається в різних виданнях, вибирають одне – більш нове, або видання, яке має науково-допоміжний апарат. На роздільнику записують : основні види творів.

Всередині розділів карточки розміщують за принципом “від загального – до часткового”. Складаються довідкові анотації.

Складається довідка про життя і творчість, в якій подаються фактографічні відомості і коротка інформація про історію створення творів.

Розділи пам’ятки: передмова або вступ з короткою біографічною довідкою; короткий огляд важливих творів, список основних видань і публікацій творів; короткий список літератури про життя і творчість.

В масових бібліотеках складаються списки, пам’ятки, плани краєзнавчої тематики. При відборі документів цієї тематики враховують зв’язок творів з краєм - його минулим і майбутнім, з життя і творчості людей тісно пов’язаних з краєм. Широко використовують аналітичні бібліографічні списки. Складаються аналітичні анотації в яких важливо навести приклади відомостей найбільш цікавих з точки зору вивчення краю.

Тема: *Методика складання бібліографічних посібників.*

План

1. Бібліографування літератури на різних ділянках бібліотечної роботи.
2. Поняття «загальна і часткова методика» складання бібліографічних посібників.
3. Аналітико-синтетичне опрацювання документів – основний етап складання бібліографічних посібників.
4. Процеси бібліографічного синтезу.
5. Заключний етап складання бібліографічних посібників.

1. Бібліографування – процес підготовки бібліографічної інформації – складова частина бібліотечної роботи. Воно присутнє в процесах – комплектування, обробки літератури, обслуговування читачів в бібліотеці. В будь-якому випадку коли суб'єкт бібліотечної діяльності містить сукупність відомостей, які необхідні для ідентифікації, знаходження документа, має місце процес бібліографування.

Найбільш розповсюдженим способом існування бібліотечної інформації є бібліографічний посібник. Види бібліографічних посібників:

- бібліографічне видання
- бібліографічна характеристика
- каталоги

Бібліографічні посібники поділяються на:

- бібліографічні списки (посібники з простою будовою)
- бібліографічний покажчик (посібник із складною будовою)
- бібліографічні огляди

Об'єм роботи по складанні бібліографічних посібників знаходиться в прямій залежності від особливостей бібліотеки. Чим більша бібліотека, тим більша і різноманітніша її доступність в цьому напрямку. Створення бібліографічних покажчиків, списків, оглядів, каталогів, картотек пропонує обов'язкове використання попереднього досвіду, творчого пошуку нових методичних рішень. Але не можна вимагати щоб кожний посібник був з точки зору методики бібліографування новаторським. В методиці бібліографування виробляються канонічні прийоми, тому що вони полегшують складання і використання бібліографічних посібників. Однак процес бібліографування є творчим, базується на інтелектуальному і професіональному фундаменті знань і навиків бібліотекаря. Без творчого переосмислення накопиченого досвіду бібліографування виконання нових завдань буде пов'язане з труднощами, в кінцевому результаті негативно відіб'ється на обслуговуванні читачів. В центрі уваги бібліографів повинні постійно знаходитися питання методичного забезпечення процесів створення бібліографічних посібників.

2. Бібліограф повинен мати чітку уяву про загальні методи бібліографування, які необхідні для складання любого посібника.

Загальна методика являє модель, яка розкриває практичну реалізацію найбільших типових рис бібліографічного посібника. Але щоб довести бібліографічний посібник до потрібного рівня, забезпечити відповідність всіх вимог, необхідні специфічні прийоми бібліографування, вибір яких визначається темою посібника,

його видом (науково-допоміжні рекомендації, універсальний або тематичний) – це **часткова методика бібліографування**, яка є узагальнюючою. Вона базується на правилах загальної методики бібліографування, конкретизує їх у відповідності з індивідуальними особливостями бібліографічного посібника.

Таким чином загальна і часткова методика бібліографування тісно пов'язані між собою важливі в складацькі роботі. В процесі підготовки до складацької бібліотечної діяльності майбутньому спеціалісту треба навчитися самостійно аналізувати конкретну бібліографічну продукцію, а потім вивчити спеціальну літературу. До складання посібника залучаються спеціалісти.

Складання великого посібника становить такі етапи:

- підготовчий
- основний (аналітичним і синтетичним)
- заключний

Підготовчий етап включає в себе:

- вибір і вивчення теми
- розробку плану проспекта
- виявлення літератури по темі посібника.

Вибір і вивчення теми

Визначаючи тему бібліографічного посібника, бібліографи повинні виходити з того, що тема повинна бути актуальна, відповідати можливостям бібліотеки і культурному профілю, бібліографічним потребам.

Вибрана тема вимагає обов'язкового вивчення, яке залежить від її складності, новизни, забезпеченості, професійного рівня, стажу роботи, досвіду роботи. Вивчення теми має два аспекти: а) складач повинен сам добре розібратися в суті проблеми, яка висвітлюється в посібнику; б) унаочнення її бібліографічної забезпеченості (що видано по даній темі, що пропонують інші бібліотеки). Необхідно врахувати, коли наступить пік інтересу до теми, по якій планується посібник, щоб він надійшов до читача тоді, коли запит на пропоновану літературу не відійде.

Складання плану-проспекту.

Після вивчення теми розробляється план-проспект, який регламентує роботу складача. В ньому міститься обґрунтування теми, формулюється ідейний задум посібника, розкривається його основне завдання. Особлива увага звертається на цільове і читацьке призначення, визначається мета посібника (на допомогу науковій роботі, професійно-виробничій діяльності, освіти і самоосвіті, підвищенню кваліфікації, для первинного ознайомлення з темою). Встановлюється принцип відбору літератури, який залежить від тематичних меж посібника, від хронологічних меж. Визначається, які види видань будуть включені в посібник, територіальні межі відбору, структура бібліографічного запису (чи тільки опис, чи анотація, чи реферат), встановлюється структура посібника, способи групування включених матеріалів (систематична, предметна, тематична, алфавітна, хронологічна), дати перелік важливих розділів, рубрик, підрубрик, визначається склад довідкового апарату. Визначається об'єм, етапи, склад посібника, коло спеціалістів і закладів, які будуть запрошені до консультацій і рецензування, термін обговорення, спосіб друкування, питання оформлення. Після завершення план-проспект розмножується і розсилається для колективного обговорення. Важливо запросити багато спеціалістів до обговорення.

Виявлення літератури.

Ця операція включає елементи оцінки документів, що бібліографуються. Її завдання - з максимально можливою повнотою виявити відомості про літературу, яка відповідає темі посібника. Її кінцевим результатом є створення робочої картотеки бібліографічних записів, які потребують подальшого вивчення.

Ірисуапаючи до виявлення літератури, складач визначає коло джерел – основних і додаткових. Складач переглядає різні джерела: розділи фонду, каталоги, бібліографічну картотеку, бібліографічні видання. Часто за основу беруть списки, покажчики і огляди літератури, складені бібліотеками. Із них вибирають відомості про літературу, яка є в бібліотеці і доповнюють інформацією про нові видання. Бібліотечні каталоги є основними джерелами виявлення літератури при складанні рекомендованого посібника « малих форм» (короткі списки літератури, плани читання, закладок).

Після визначення кола основних і додаткових джерел складачі встановлюють черговість і способи їх перегляду. Перегляд починається з основних вторинних джерел, а потім вторинні джерела. Джерела поточної бібліографічної інформації, передаються і продовжують видавничий перегляд у зворотню хронологічну послідовність. Бібліографічні джерела можуть підлягати повному або вибірково му перегляді.

Складач веде дві картотеки. В першій відображаються всі переглянуті джерела (первинні, вторинні – незалежно від того використовуються вони чи ні). Друга включає описи виявлених творів, або за основними розділами майбутнього посібника.

3. Основний етап складання із аналітичного і систематичного.

Аналітичний включає:

- загальний бібліографічний аналіз документів
- складання бібліографічних описів
- анотування і реферування
- індексування
- кінцеве оформлення бібліотечного запису.

Тобто складач знайомиться із змістом, формою документу, виявляє ідейні позиції автора, основну і доповнюючу структуру, значення, особливості, цільове і читацьке призначення, рівень художнього оформлення. За результатами загального аналізу складач може оцінити відповідність документу читацькому і цільовому призначенню.

Аналіз документа включає: ознайомитись з титульною сторінкою, вихідними даними, анотацією, змістом, передмовою, вступною статтю, примітками, коментарями, вибіркоче читання тексту. А в деяких випадках слід звернутися до додаткових джерел. Загальний аналіз має 2 мети:

- підвищити знання складача, щоб він міг легко орієнтуватися по темі посібника
- підготовка ґрунту для опису, анотування, реферування, індексації, предметезації, кінцеве оформлення бібліографічного запису.

Він включає:

- бібліографічний опис
- анотування або реферат

В залежності від теми, цільових і читацьких установок, жанрів, видових і інших особливостей посібника структура запису може варіюватися. Кожний елемент записується з нового рядка.

4. Синтетичний етап – відбір документів, групування бібліографічного запису.

Відбір – важливий процес бібліографування, де відбір документів, що бібліографується відповідності з наміченими якісними критеріями.

Відбір документів для бібліографічних посібників можна поділити на:

- змістовний
- обмежений
- формальний
- якісний

Обмежений служить засобом практичної реалізації пошукової і комунікативної, а якісний – оціночної функції бібліографічної інформації.

Формальне обмеження при відборі може бути:

- *просторовим* (фонд бібліотеки)
- *видавничим* (вид видання, тираж, об'єм)
- *хронологічне* (певний період)
- *мовне* і т.д.

При цьому не звертається увага на зміст документа.

Змістове обмеження у відборі більш активно по відношенню до читача. Він вимагає від складачів глибоких знань літератури з питань серйозної підготовки.

Якісний відбір – найбільш складніший процес. Бібліотекар повинен гуртовно знати тему посібника і літературу по ньому, вміти зробити порівняльний аналіз наукової і художньої цінності близьких по тематиці робіт, враховувати рівень підготовки, специфіку сприйняття і особливості різних груп споживачів інформації, яким призначений покажчик. Але в більшості ці відбори використовуються в комплексі.

Групування бібліографічного запису – допомагає читачам орієнтуватися в посібнику, швидко знаходити потрібні матеріали, бачити взаємозв'язок між ними. Включає 3 основних *операцій*:

- розподіл всіх документів на групи, за вибраної ознакою
- визначення послідовності розділів, підрозділів, рубрик
- вибір способу розміщення записів в середині рубрик (підрубрик)

Існує 3 *основні способи* групування:

- формальне
- змістове
- рекомендаційне

Формальне групування забезпечує пошук конкретних документів за їх внутрішніми ознаками. Різновидності:

- розміщення в алфавіті назв документів або прізвищ
- за видами видань, місцями видавництва, форматом, хронологія видання

Змістове групування. При ньому бібліографу потрібне звернення до тексту документу або до анотації. Може бути:

- систематичне
- тематичне
- предметне

При *систематичному* групуванні матеріал розміщений за схемою класифікації.

Тематичне групування близьке до систематичного, але спостерігається більш чітка внутрішня структура. Тобто при тематичному розміщенні назви розділів і підрозділів їх послідовність, ступінь дрібності ділень можуть бути різними в посібниках на одну і ту ж тему. Найчастіше при міняється в комплексних або проблемних бібліографічних покажчиках, які відображають літературу по одній або декількох галузях знань.

Предметне групування – записи групуються за предметними рубриками, а рубрики в алфавіті їх назв. Таке групування дозволяє швидко знаходити матеріали до вузьких питань. При міняються в науково-допоміжних посібниках.

Рекомендаційне – за принципом від загального до часткового від простого до складного. Використовуються в посібниках, адресованих як мало підготовчі так і кваліфікованим читачам(спеціалістам).

В залежності від внутрішньої структури посібника розрізняють *просте* і *складне* групування. При *простому* – всі записи розміщені в якій-небудь одній послідовності і розподіл матеріалів на розділи і підрозділи відсутні. При міняються в невеликих посібниках списки літератури, планах читання, бесідах про

.....
При *складному* – описи розміщаються за розділами, підрозділами, рубриками і підрубриками, а в межах кожного ділення матеріали розміщуються в певній послідовності.

5. Заключний етап – підготовка довідкового апарату, редагування і оформлення бібліографічного посібника. Довідковий апарат:

- передмова
- вступна стаття
- допоміжний покажчик
- додатки
- зміст
- методичні поради

Передмова – відкритий любий бібліографічний посібник, містить відомості про основні завдання посібника значення даної теми, дається характер цільового і читацького призначення посібника, подаються відомості про відображення в ньому літератури, пояснює принцип групування матеріалів, які види анотації використовуються, які хронологічні межі відбору літератури.

Вступна стаття – у великих посібниках дається розгорнути огляд основної літератури по темі посібника. Стаття повинна бути пов'язана з основним текстом посібника, діються статистичні повідомлення і висновки.

Допоміжні покажчики:

- ***Іменний*** – включає назви всіх відображених творів, можуть містити відомості про склад редакторів, перекладачів.
- ***Персональні покажчики*** можуть використовуватися як самостійні. В них вказується на професію, рід діяльності, заслуги
- ***Предметний*** – всередині предметні рубрики виділяються дрібніше
- ***Географічний*** – використовується в краєзнавчих посібниках

Техніка складання бібліографічного посібника: бібліограф уважно переглядає основний текст посібника і вибирає із записів окремі поняття. Кожне записується

на окрему карточку, а поруч проставляється порядковий номер запису або сторінка, на якій вона поміщена. Потім картки збираються в алфавітному порядку. Однакові поняття переносяться на одну карточку і проставляються номери сторінок або записів. В картотечі виділяються буквенні роздільники і вона переписується на окремі листки в один або два стовпчики. До покажчиків складаються пояснювальні записки: про його зміст, принцип відсилки до тексту.

Додатки – списки переглянутих джерел, списки умовних скорочень, додатки і поради бібліотекарю.

Список переглянутих джерел дає уяву про реальну базу. Вони складаються на основі картотеки джерел, яка складається в процесі виявлення матеріалів. Поради бібліотекарю по використанню посібника містяться у великих посібниках.

Завершується робота над посібником редагуванням і оформленням. Розрізняють науково-бібліографічне, літературне, техніко-бібліографічне. Перше здійснюється протягом всієї роботи над посібником, а друга і третя – після його закінчення.

При можливості використовуються засоби автоматизації складання бібліотечних посібників, зокрема в автоматизації окремих процесів бібліографування(використовуються ЕОМ) – анотування, реферування, відбір літератури, підготовка допоміжних покажчиків, тиражування, коректура. Тут бібліотекарі повинні володіти різними технічними апаратами. Введення інформації в ЕГМ можливе з перфокарт, перфострічок, магнітних стрічок, дисків.

Основним етапом підготовки посібника з домашніх автоматичних засобів є розробка алгоритму і програми роботи ЕОМ. Вона включає опис змісту, характеру і послідовності операцій на певній мові. Машинна технологія вимагає від бібліографа вміння володіти інформаційно-пошуковою мовою, володіти різними автоматичними операціями.

-тематичні;

- персональні.

- за видами видань: огляди книг, журналів, серій, бібліографічних посібників.

Інформаційні огляди – цілеспрямовано, оперативно інформовані певні групи читачів про літературу, що має професійний інтерес, розрахована на підготовленого читача.

Рекомендовані огляди - зацікавити читача певною літературою, вплинути на його вибір.

До інформаційного огляду включають видання різних типів і видів, більш ніж до реком., а до рекомед. - видання однієї тематики, одного автора (5-7 книг).

Огляд нової літератури- охоплює різні види видань: книги, журн., стат. публікацій, інф.-бібл. матеріали.

Тем. огляди - розкриває зміст кількох темат. близьких книг, різних років видань.

Персон.- знайомлять з творами певної особи або з літературою про певну особу.

Огляди бібл. матер.- розкриває зміст, характер і особливості бібліотечних посібників різних типів і жанрів.

2. Робота над усним оглядом проходить поетапно :

- а) вибір і вивчення теми;
- б) добір літератури;
- в) складання текстових характер. на книги, групування літератури;
- г) композиційна будова;
- д) написання конспекту.

При виборі теми до уваги беруть склад слухачів, їхній рівень підготовки. Не можна механічно використовувати в різних аудиторіях готові огляди без додаткового опрацювання.

Огляд триває 20-30хв., характ. 5-7 книг. Відібрана література до огляду вивчається. Читаючи відібрані книги, бібліотекар занотує все, що на його думку варто уваги.

Характ. кожного твору включає: бібл.спис., відомості про читача, і цільове призн., загальна оцінка змісту і художніх вартостей твору; виклад факт. матеріалу, основних положень ідей висновків автора; ілюстр. матеріалів; додаткові відомості про автора; особливості видання.

Конспект огляду пишеться після того, як продумана його композиція ,визначено місце кожного твору. Композицію нерідко підказує зміст і характер зібраного матеріалу . Складений із трьох частин:

Вступ-характеризує тему їх значення в світлі актуальних проблем сьогодення. Якщо тема добре відома слухачам, то лише наголошується на її актуальність.

В основній частині характеристика книги. Бібліотекар показує якою мірою те чи інше видання розкриває й розвиває тему огляду. Огляд рекомендує книги щодо їх використання.

Висновок- бібліотекар запрошує слухачів прочитати ці видання.

Групування літератури в основній частині залежить цільового і читацького призначення огляду, загального задуму, змісту творів. В більшості твори групуються від «загального-до часткового»,або від «простого-до складного». Інколи в огляді книги групуються за галуз. знання, розподілами наук, за значимістю, за жанрами.

Історична література – за історико - хронологічними межами. Обов'язково склад. короткі тексти, які зв'язують характ. творів і об'єднують всі частини огляду в цілісну розповідь. Тексти - зв'язки підкресл. подібність автора. Часто текстом – зв'язкою служить сама анотація, яку розбивають на 2 частини – одна попереджує бібліогр. дані, а друга дається після них.

Розповсюдження методичним прийомом є смислове виділення деяких відомостей (про чит. призн., про особу, якій присвячена книга, про історію створення або видання твору). Такі відомості збагачують розповідь, служить мостиком в оглядах. Можна використ. тексти самих творів, підібрати уривки, які підтвержують висловлену думку і допомагають перейти до характ. іншого

твору. Але не треба прагнути переказати зміст, тому що основна мета усного огляду – зацікавити читачів, пробудити інтерес.

✓ **3. Кожний вид бібл. огляду має свої особливості. Огляди нових надходжень** проводяться в багатьох бібліотеках, тому що нові твори завжди викликають особливий інтерес. Огляди нової літератури переважно універсальні за змістом, інформаційні за призначенням. Включ. книги, журнали і інші мат. з різних галузей знань. Провод. оперативно і систематично. Література відбирається таку, щоб мала інтерес для більшості слухачів. При характер. увага звертається на новизну відомостей, які передають в книгах і журналах. Вступ і закінчення короткі. Групується матеріал за галузевим принципом: с/г, природниче, технічне, книги з мистецтва, літературно-художнє видання.

Огляди нових журналів ставлять собі за мету – привернути увагу до нових журналів. До провед. оглядів залучають спеціалістів. До оглядів відбирають найцікавіші матеріали: ром., пов., підбірки віршів, публ. твори, спогади і т.д. В закінченні огляду слід звернути увагу на критико – бібліограф. розділ журн., а у вступі – показати загальне.

Тематичні огляди

Огляди науково-популярних книг з окремих галузей знань мають свої особливості. Із книг підбирають найцікавіші уривки, факти, які виступають у ролі ілюстрацій.

В тематичних оглядах художньої літератури розкривають не тільки зміст творів, а показують відмінність однієї книги від іншої.

При складанні тематичного огляду слід підбирати емоціональний заголовок, використовувати віршовані строки, назви творів. Слід продумувати зміст і будову кожного елементу тем. огляду. У вступі відміч. важливість теми, дається загальна характеристика творів. В основній частині – знач. кожного твору в розкритті теми. Спочатку наз. твори, які характ. твору в цілому, а потім – твори, які присвяч. частковим подіям. Інколи твори об'єдн. жанрами (пов., ром....). В заключній частині підводять підсумки сказаному, відмічають особливість розвитку теми в нових творах, порекоменд. крит. статті і рец.; бібл. пос..які відобр. літературо по даній темі.

При підготовці до огляду на допомогу виробн. треба враховувати рівень їх загальноосвітніх і спеціальних знань, стаж, характер діяльн. В них

реком. навч. і практ. посібники, наук. – популярні книги, література про передавші досвід.

Персональні огляди вист. як різновидність тематичних. Скл. до ювілейних або пам'ятних дат (писм., худож., вчених). Інколи плануються цикли персон. бібл. оглядів (у зв'язку з держ. нагородами, присудж. премій)

Є варіанти персональних оглядів:

- реком. основні твори, нові, або ті які раніше не публікув.;
- реком. літературу про життя і діяльність особи, про окремі твори;
- реком. і твори автора, і література про нього.

Огляди серій

У вступній частині дається загальна характеристика серій. (назва, цільове і читацьке призначення, відомості про істю. створення, кільк. книг що вишли). Потім дається інформ. про кожну книгу.

Огляди бібл. посібників ставлять за мету – інформ. читачів, виховув. культуру читання. Можуть бути інформ. або рекрменд. Розрахов. на спеціалістів, студентів вузів, старшокласників. Готовл. для «Днтв інф., Днтв спец., Днтв б- фіт.»

Працівники масових бібліотек готують огляди для радіо і телебачення, виступають самі з оглядами. Засоби масової інформ. розшир. склад читацької аудиторії. Ці огляди повинні бути доступні. нескладні по викладу, з чіткою інформ.

Ефект усного закл. в тому, як активно читається рекомед. в ньому література.

4. Написаний конспект огляд не читається Він потрібен для відновлення змісту і композицій огляду. Уривки із творів закладають закладками, бібліогр. дані назив. чітко, щоб читачі могли зробити записи; Слід мати під руками видання, включ. до огляду, показати їх слухачам, бути готовим до запитань. Успіх огляду залежить від манери бібліотек. триматися, від його мови, від тривалості огляду.

Засобом ефективного бібліотечного огляду є використання технічних засобів (грамплатівок, магнітних стрічок і т.д.).

Тема: Інформаційно Бібліографічні ресурси .Загальна характеристика.

План

1. Понятливий апарат теми.
2. Бібліографічні ресурси їх форми, типи, жанри, класифікація за різними ознаками.
3. Електронні форми інформаційних ресурсів.

1.

Інформаційні ресурси – це сукупність документальних, довідково інформаційного фонду з необхідним пошуковим апаратом і відповідальними технічними засобами зберігання обробки і передачі інформації.

Бібліотечні бібліографічні ресурси – це інформаційно матеріально технічно кадровий потенціал котрим володіють бібліотеки для здійснення своїх функцій.

Бібліографічна продукція – це інформація яка містить бібліографічну інформацію і є засобом обслуговування користувачів.

Інформаційна продукція – це документи, інформаційні масиви, бази даних, інформаційні послуги комп'ютерних системах.

2.

Опорядкована множина бібліографічних записів називається бібліографічним посібником(БП).

За формою БП бувають:

- ✓ Традиційні
- ✓ Нетрадиційні
- ✓ Традиційні – рукописні, друковані
- ✓ Нетрадиційні – машино сприймання

Рукописними БП – створені рукописним способом (надруковані на машинці, принтером але не мають статусу вид. і можна вид. в картковій, аркушеві та книжковій формі)

Друковані БП – це посібники які видані ^{по} каліграфічним засобом .

Розрізняють латетні (приховані) вони є внутрі журнальні, внутрі газетні

Машино сприймальні – мікрофіші, мікро фільми

Аудіальні – це магнітні записи

Аудіоаудіальні – це відеозаписи, кінофільми

Машино читні- це ті які читаються ЕОМ комп'ютером, диски, дискети, оптичні диски.

Машино читані БП в електроні формі називаються бібліографічними базами або банками даних.

Розрізняють такі типи БП:

- Бібліографічний покажчик – має складну будову з допоміжними покажчиками.
- Бібліографічний список – має просту будову.
- Бібліографічний огляд – це логічна розповідь про документ.

Розрізняють такі жанри Посібників:

- Бібліографічні нариси
- Популярні бібліографічні енциклопедії
- Хрестоматії
- Путівники
- Довідники

БП класифікується за різними ознаками

3.

Електронні бібліографічні ресурси найбільш відомі:

- Електронний каталог
- Банки даних
- Бази даних

Спів відношення між цими поняттями в сукупності являє Електронні Б

Всі бази даних можна поділити на типи:

- Фактографічні
- Документознавчі
- Бібліографічні

Найважливішою ознакою Електронних бібліографічних ресурсів є бібліографічне призначення:

Державні – це бази і банки даних

Офлайнові (це ті які доступні лише в установі яка їх створила)

Онлайніві – це ті які за допомогою електронних засобів зв'язку які теражуються у формі дисків тобто ними можуть бути користуватися в межі інтернет

Державні Е П Р часто відображають, яка створена на території держави і називається національними.

Електроні Бібліографічні Ресурси бувають:

- ✓ Галузеві
- ✓ Персональні
- ✓ Бази даних
- ✓ Банки даних

Найменш розроблені рекомендаційні Бібліографічні Ресурси – це електрона картотека та систематична картотека по темі і персональні.

Видаються покажчики до видань.

Для того щоб реалізувати інф. в суспільстві в укр. Створена національна програма інформатизації яка ставить основним завданням сприяти інформаційного забезпечення користувачів вона включає:

- ❖ Концепсію національної програми інформатика
- ❖ Сукупність державних програм
- ❖ Галузеві програми інформатизації
- ❖ Регіональні програми інформатики
- ❖ Програми і проекти інформатизації
- ❖ Органи та проекти державного самоврядування

Створена національна програма електронного інформаційно бібліотечного ресурсу

В наші області створена Обласна програма електронних Інформаційних ресурсів.

Т.4 ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОГРАФІЧНІ РЕСУРСИ (ІБР).

Т.4.1 ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІБР.

1. Поняття інформаційні ресурси (ІР), інформаційно-бібліографічні ресурси (ІБР). Склад ІБР.

2. Традиційні та електронні форми ІБР.

1. Інформаційні ресурси - це сукупність даних, необхідних і призначених для отримання інформації.

Інформаційно-бібліографічні ресурси - це сукупність різноманітних джерел інформації, які використовуються для задоволення інформаційних потреб користувачів. Вони створюються на традиційних і електронних носіях.

Склад ІБР:

Інформаційна продукція - це документи, інформаційні масиви, інформаційні послуги, бази даних.

Бібліографічна продукція - це документально зафіксована бібліографічна інформація, тобто бібліографічні посібники.

Відповідно до державного стандарту:

Бібліографічний посібник - це упорядкована сукупність бібліографічних записів, об'єднаних певною ознакою.

Таким чином, **склад ІБР** - це система бібліографічних посібників різноманітних видів, форм, жанрів, що забезпечують суспільство бібліографічною інформацією.

2. Традиційні (друковані) бібліографічні посібники (БП).

Основні типи бібліографічних посібників:

- бібліографічний список;
- бібліографічний огляд;
- бібліографічний покажчик.

Існують різні види БП в залежності від різних ознак. Основна ознака - це суспільне призначення.

За цією ознакою виділяються такі види БП:

- посібники національної бібліографії;
- спеціальні БП:
 - науково-допоміжні;
 - професійно-виробничі;
 - рекомендаційні та популярні;
- видавничо-книготорговельні.

В сучасних умовах формування та використання ІБР здійснюється під впливом інформаційних технологій.

ІБР в електронній формі - це **бази і банки даних**.

База даних (БД) - це сукупність бібліографічних записів, що відносяться до певної теми чи проблеми, зафіксованих на електронних носіях інформації.

За функціональним призначенням:

- Науково допоміжні
- Рекомендаційні
- Видавничо книго торговельно
- Професійно виробничі

За змістом:

- Універсальні
- Галузеві
- Тематичні
- Персональні
- Бібліографічні
- Краєзнавчі

За часом видання:

- Поточні
- Ретроспективні
- Перспективні

За ступенем повноти:

- ✓ Реєстраційні
- ✓ вибіркові

За способом бібл. характеристики:

- ❖ Анотовані
- ❖ Неанотовані

За видом бібл. групування:

- Алфавітний
- систематичний
- хронологічний
- предметний

За періодичністю:

- ✓ не періодичні
- ✓ періодичні
- ✓ і ті що подовжуються

За мовою:

- Одномовні
- Багатомовні

За типами:

- Показчики
- Списки
- Огляди

Банк даних (БнД) - це автоматизована інформаційна система, що складається з однієї чи кількох баз даних і системи зберігання, обробки, пошуку інформації.

Є різні бази даних:

- документальні (бібліографічний запис містить бібліографічний опис документа та іншу інформацію);
- бібліографічні (бібліографічний запис містить тільки бібліографічний опис);
- реферативні (бібліографічний запис містить бібліографічний опис і реферат чи анотацію);
- повнотекстові (бібліографічний запис містить повний текст документа).

Найголовнішим в базах даних є надійне програмне забезпечення і постійне оперативне оновлення.

Сьогодні бібліотеки стають виробниками власних електронних ІБР, формують бібліографічні інформаційні продукти (електронні БП).

19. Від екології душі – до екології довкілля.
20. Смак хліба – смак життя.
21. Про зовнішність і духовну культуру.
22. Рідне село, його історія.
23. Охорона природи – справа кожного.

Додаток № 2

ПЛАН-ПРОСПЕКТ РБП “ДУХОВНІ ЦІННОСТІ НАРОДУ УКРАЇНИ”

1. Обґрунтування теми:

Упродовж своєї багатовікової історії український народ сягнув значних вершин на терені культурного розвитку, створивши багато неповторних духовних цінностей.

Теперішній час викликав небувалу увагу до проблем вітчизняної історії, витоків національної культури, до досягнень минулого. Знання свого родоводу, історичних, культурних надбань предків необхідні не лише для піднесення національної гідності, а й для використання кращих традицій у практиці сьогодення.

Поняття “духовна цінність” включає в себе коло проблем: це побут і звичаї, сім'я і родинна обрядовість, усна народна творчість, вірування, мораль, образотворче мистецтво тощо. Бібліографічний покажчик “Духовні цінності народу України” подає відомості про літературу, в якій висвітлюються питання історії та розвитку української духовної культури, значення народознавства у формуванні особистості та матеріали про свята народного календаря, родинні звичаї і обряди, духовні та символічні обереги.

2. Цільове призначення БП: на допомогу загальній самоосвіті, розширенню кругозору, формуванню світогляду.

3. Читачьке призначення БП: юнацтву та молоді, читачам середнього рівня підготовленості.

4. Жанр БП та його обсяг: рекомендаційний бібліографічний покажчик обсягом близько 30 назв книг і брошур, журнальних і газетних статей.

5. Критерії бібліографічного відбору:

- за видами видань: у покажчику будуть відображені книги, брошури, статті з газет і журналів;
- за типами літератури: буде включена література різних типів – науково-популярна, навчальна, довідкова, публіцистична, але доступна для даної читацької групи. Крім того, будуть представлені матеріали виробничого характеру, методичні рекомендації (сценарії) щодо підготовки та проведення народних свят та обрядів;
 - за часом видання: у покажчику відобразатимуться книги та брошури за 1996–2007 рр., статті з журналів за 2002–2007 рр., статті з газет за 2006–2007 рр.;
 - за місцем видання: будуть відображені матеріали, що вийшли в центральних та місцевих видавництвах України;
 - за мовою: у покажчику буде відображена література українською мовою.

6. Способи бібліографічної характеристики:

6.1. Бібліографічний опис здійснюється згідно з ГОСТ 7.1-84 “Библиографическое описание документа. Общие требования и правила составления” (за правилами, які встановлені для бібліографічних покажчиків);

6.2. Покажчик буде частково анотований. Будуть подані такі типи анотацій: •

- 1) загальна довідкова на одну книгу;
- 2) загальна рекомендаційна на одну книгу;
- 3) рекомендаційна на одну журнальну або газетну статтю.

До решти видань складаються анотації лише тоді, коли з назви твору не зрозуміло, про що йде мова.

6.3. У покажчику буде використана суцільна нумерація бібліографічних записів.

7. Бібліографічне групування: у покажчику матеріал буде згрупований за змістом, способом тематичного групування. Головні розділи:

1. Народознавство – основа духовного становлення особистості (вмішуватиме літературу з питань народознавства, зокрема, про походження традицій і обрядів українців, їх етнічний характер, значення народної символіки).

2. Свята народного календаря (включатиме літературу, яка знайомить з народно-календарними звичаями, релігійними святами та обрядами, що супроводжували людину протягом року, розповідає про повір'я і прикмети, що прийшли до нас із давнини).

3. Родинні звичаї та обряди (рекомендуватиме літературу, в якій розкривається сутність шлюбно-сімейних звичаїв в Україні, що пов'язані з весіллям, народженням дитини, із смертю людини і вшануванням її пам'яті).

4. Наші обереги (розділ вміщуватиме літературу про духовні (шептанія, замовляння) та символічні (писанки, рушники) обереги, а також про міфи, легенди та вірування, що привели до їх виникнення).

8. Розташування бібліографічних записів усередині розділів: від загального до часткового та за логікою розкриття теми.

9. Допоміжні покажчики: посібник міститиме допоміжний алфавітний "Покажчик авторів і назв творів друку", в якому будуть застосовані посилання до №№ бібліографічних записів.

10. **Склад довідкового апарату:** до посібника буде складена передмова, зміст, список переглянутих джерел виявлення літератури.

Додаток № 3

ЗРАЗКИ АНОТАЦІЙ

1. Загальна довідкова анотація на одну книгу:

Українське народознавство: Навч. посіб. /За ред. С. П. Павлюка; Передмова М. Г. Жулинського. – 3-тє вид., випр. – К.: Знання, 2006. – 568 с.

Містяться відомості про формування й розвиток української нації, етнічну територію та етнографічне районування, багатовіковий досвід і традиції духовної та матеріальної культури українського народу.

2. Загальна рекомендаційна:

Життя людини у будь-якому суспільстві залежить від певного загальноприйнятого, традиційно встановленого порядку. Такий уклад формується протягом всього історичного розвитку народу.

Якщо ми хочемо зрозуміти світ і себе в ньому, ми повинні знати, як його розуміли до нас...

Кожен українець має бути обізнаний з історією свого народу, мусить знати, як жили наші діди і прадіди, за що вони боролися і як будували собі ліпшу долю.

У книзі висвітлено національні особливості українських свят, традицій, звичаїв і пов'язаних з ними атрибутики, символики – з давніх часів до наших днів, розкрито багатство, образність, співучість української мови.

Книга буде корисна всім, кого цікавить духовне надбання українського народу.

3. Рекомендаційна анотація на одну журнальну або газетну статтю:

Радченко О. М. Києво-Печерська лавра // Українська культура. – 2006. – № 4. – С. 9.

Понад дев'ять століть височить на крутих схилах Дніпра Києво-Печерська лавра. Ще в епоху Київської Русі були зведені тут перші споруди. Потім багато поколінь зодчих доповнювали і збагачували лаврський ансамбль. Церкви, дзвіниці, келії прикрашалися ліпленням, фресками, мозаїкою. Воедино злилися тут архітектура, монументальний живопис та прикладне мистецтво, відображаючи складний шлях розвитку культури українського народу.

З цікавими оповідями про створення неповторного ансамблю Києво-Печерської лаври ознайомляться читачі даної статті.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. *Библиографическая работа в библиотеке: организация и методика: Учебник для студентов библ. факультетов ин-тов культуры и пед. вузов* / Под ред. О. П. Коршунова. – М., 1990. – 257 с.
Гл. 8. Организация и методика библиографирования / Авт.: О. П. Коршунов, Н. Н. Щерба, А. В. Мамонтов. – С. 94–131.
2. *Коготков Д. Я. Библиографическая деятельность библиотеки: организация, управление, технология: Учебник* / Д. Я. Коготков; науч. ред. д-р пед. наук Г. В. Михеева; под общ. ред. д-ра пед. наук О. П. Коршунова. – СПб., 2004. – 304 с.